

การสวมบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก

รติพัทธ์ ศิริพงษ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email : ratiphath.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทบาทตัวละครพระเอกของการแสดงละครนอก จะมีลักษณะท่าทางที่สง่างาม ภาคภูมิ มีรูปร่างสันตติ์ เหมาะสมที่จะเป็นตัวเอกของการแสดง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา องค์ประกอบ รูปแบบการสวมบทบาทพระเอกในละครนอก เพื่อนำไปสู่การศึกษาการสวมบทบาทของพระเอกในการแสดงละครนอก โดยการศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับที่มาและองค์ประกอบการแสดงละครนอก การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทยและการฝึกปฏิบัติทำบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก ตัวละครพระเอกในแต่ละเรื่อง มักจะมีชาติกำเนิดที่ต่างกันอย่างออกไป กล่าวคือ ตัวละครพระสังข์ สุวรรณหงส์ ไชยเชษฐ์ และพระรถเสน เป็นตัวละครพระเอกที่มีชาติกำเนิดเป็นองค์กษัตริย์ จะมีบุคลิกลักษณะที่มีความภูมิฐาน มีความสง่างาม และตัวละครไกรทอง ซึ่งเป็นตัวละครพระเอกที่มีชาติกำเนิดเป็นชาวบ้านหรือสามัญชน จะมีบุคลิกลักษณะที่ค่อนข้างว่องไว กระฉับกระเฉง มีท่าทีของความเจ้าชู้ มีลีลาของการเยื้องกรายที่คล่องแคล่ว สง่างาม ดังนั้นการสวมบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก จะมียุคประกอบทั้งหมด 2 องค์ประกอบ คือ 1) วิธีการสวมบทบาทได้แก่ วิธีการรำตีบทตามคำร้อง และการรำหน้าพาทย์ 2) วิธีการแสดงอารมณ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีนาฏยศาสตร์ ของภรตมุณี ใน 2 ลักษณะคือ การแสดงศฤงคาระรสในอารมณ์รัก และการแสดงวีระรสในอารมณ์กล้าหาญ จากการสวมบทบาทพระเอกในการแสดงนอกดังกล่าว สามารถสรุปได้ 2 ประการ คือ วิธีการสวมบทบาทจะมีวิธีการรำที่ประกอบไปด้วยท่ารำนานาฏศิลป์ไทยกับท่ารำธรรมชาติ และวิธีการแสดงอารมณ์ของบทบาทพระเอกในละครนอก ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสวมบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก เพื่อเป็นแนวทางในการแสดงบทบาทพระเอกในละครนอก รวมถึงบทบาทตัวละครอื่นที่มีความสอดคล้องกับวิธีการรำในละครนอก ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดงานนาฏศิลป์ไทยสืบต่อไป

คำสำคัญ : การสวมบทบาทพระเอกละครนอก, พระเอก

THE ROLE OF THE HERO IN LAKORN NOK

RATIPHAT SIRIPHONG

Fine Arts Suan Sunandha Rajabhat University

Email : ratiphat.si@ssru.ac.th

Abstract

Character role hero of dance theater. It looks like a statue of grandeur. Fit to be the protagonist of the show. The purpose of this research was to study the composition of the hero role in the dance drama leading to the study of the role of the hero in the drama. The study was based on the literature on the source and composition of theatrical performances, interviews with observers from Thai dance talents and dance performances. The research found that Hero role in outside theater Hero character in each story. There are a lot of different origins, namely, the characters of Phra Sang Suwan, Swan Chet Chet, and the car are the protagonists of the kingship. It has a personality that is dignified. Be elegant Hero characters are born as villagers or ordinary people. The personality is relatively active, active, the attitude of flirting. There is a style of playfulness that is so graceful, so heroic role in the drama outside. There are two components to this. How to dance the choreography by the petition 2) The way of expressing emotions in accordance with the theory of the dance of the Pond Muni in two styles is to show the sarcasm in love. And the spirits in bravery. The role of the hero in the show outside. There are two ways to play the role of the dance is a dance with Thai dance and natural dance. And the role of the hero in the drama. This research aims to study the role of hero in the drama. It is a way to show the hero in dance. Other character roles are consistent with how the dance in the drama. As well as conservation and succession of Thai dance continue.

Keywords: role of hero in lakorn nok

บทนำ

ละครรำ สามารถแบ่งตามลักษณะหรือวิธีการแสดงได้ คือ ละครที่เป็นแบบแผนดั้งเดิม ได้แก่ ละครโนห์รา ละครนอก ละครใน และละครที่ปรับปรุงตามสมัยนิยม ได้แก่ ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ ละครเสภา เป็นต้น ซึ่งในแต่ละประเภทละครรำ ต่างก็มีรูปแบบลักษณะ และองค์ประกอบการแสดงที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ละครนอก คือละครชาวบ้านหรือละครของสามัญชน จะมีลักษณะรูปแบบการแสดงที่เน้นการดำเนินเรื่องรวดเร็ว การร่ายรำเป็นไปอย่างว่องไว กระฉับกระเฉง มุ่งเน้นที่ความสนุกสนาน ตลกขบขัน ไม่คำนึงถึงจารีตและประเพณีมากนัก ผู้แสดงแต่เดิมเป็นชายล้วน ต่อมาจึงเริ่มใช้ผู้แสดงในลักษณะชายจริงหญิงแท้ ตามบทบาทของตัวละครในเรื่อง ซึ่งเรื่องที่ใช้แสดง คือ เรื่อง การะเกด คาวี ไชยทัต พิกุลทอง พิมพ์สวรรค์ พิณสุริยวงศ์ มโนห์รา ไม้่งป่า มณีพิชัย สังข์ทอง สังข์ศิลป์ไชย สุวรรณศิลป์ สุวรรณหงส์ โสวัต โคนุตร ไชยเชษฐ พระรถ ศิลป์สุริยวงศ์ และไกรทอง ซึ่งตัวละครพระเอกของแต่ละการแสดงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้การแสดงละครรำ มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาบุคลิกลักษณะ การสวมบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิธีการสวมบทบาทพระเอก ในละครนอก ซึ่งผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญ โดยจะศึกษาองค์ประกอบการแสดง กระบวนลีลาท่ารำ และการสวมบทบาทของการเป็นพระเอกในละครรำ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการเคลื่อนไหว และทฤษฎีนาฏยศาสตร์ ในเรื่องของการสวมบทบาทพระเอกในละครนอก ซึ่งจัดทำการรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งจัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ต่อการนาฏศิลป์ไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการสวมบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสวมบทบาทพระเอก ในการแสดงละครนอก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสวมบทบาทของตัวละครพระเอกในละครนอก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยจัดเป็นลำดับหัวข้อดังนี้

1. ศึกษาจากหนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสดงในบทบาทตัวละครพระเอก ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัยที่มีความถูกต้อง และบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัย งานวิจัยฉบับนี้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอน ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านนาฏศิลป์ กลุ่มที่ 2 ผู้แสดงที่ได้รับบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก

3. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการหาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบสังเกตการณ์ทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม อุปกรณ์บันทึกเสียง และอุปกรณ์บันทึกภาพ

4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 4.1 ระยะที่ 1 เป็นการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์

อักษร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับความหมายและบุคลิกลักษณะของตัวละครพระเอก รวมถึงผู้แสดงที่ได้รับบทบาทเป็นตัวละครพระเอก โดยได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มนักวิชาการนาฏศิลป์ไทยในเรื่องของการให้ข้อมูล

4.2 ระยะที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การฝึกปฏิบัติท่ารำและการสวมบทบาทพระเอก ในการแสดงละครนอก เรื่องมโนห์รา ตอน พระสุธนเลือกคู่ เรื่องสุวรรณหงส์ ตอน สุวรรณหงส์ชมถ้ำ และเรื่องไกรทอง ตอน ไกรทองอาสา รวมทั้งศึกษาวิดีโอบันทึกการแสดง เพื่อให้ได้ข้อมูลกลวิธีการรำและการสวมบทบาทพระเอกในละครนอก นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในขณะที่เข้าไปลงภาคสนาม มีการบันทึกภาคสนาม (Field Note) เป็นประจำทุกครั้ง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบงานวิจัย

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสวมบทบาทพระเอก ในการแสดงละครนอก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสวมบทบาทของตัวละครพระเอก ในละครนอก ผลการวิจัย พบว่า พระเอกในละครนอกจะต้องมีลักษณะท่าทางที่สง่างาม ภาคภูมิ มีรูปร่างสันตัด เหมาะสมที่จะเป็นตัวเอง ของการแสดง รวมถึงมีอัตลักษณ์หรือมีรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันตามเนื้อเรื่องที่มีการแสดง คือ พระเอกของการแสดงละครนอกในแต่ละเรื่อง มักจะมีชาติกำเนิดที่ต่างกันออกไป กล่าวคือ ตัวละครสุวรรณหงส์ และพระสุธน เป็นตัวละครพระเอกที่มีชาติกำเนิดเป็นองค์ กษัตริย์ จะต้องมีบุคลิกลักษณะที่มีภูมิฐาน มีความสง่างาม ตัวละครไกรทอง พระเอกที่มีชาติกำเนิดเป็นชาวบ้านหรือสามัญชน จะมี บุคลิกลักษณะที่ค่อนข้างว่องไว กระฉับกระเฉง มีท่าทีของความเจ้าชู้ มีลีลาของการเอื้องกรายที่คล่องแคล่ว สง่างาม สำหรับการสวม บทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก จะมีองค์ประกอบทั้งหมด 2 องค์ประกอบ คือ

1) วิธีการสวมบทบาทได้แก่ วิธีการรำตีบทตามคำร้อง และการรำน่าพาทย์ ของการแสดงละครนอก เรื่อง มโนห์รา ตอน พระสุ ธนเลือกคู่ เรื่องสุวรรณหงส์ ตอน สุวรรณหงส์ชมถ้ำ และเรื่อง ไกรทอง ตอนไกรทองอาสา

2) วิธีการแสดงอารมณ์ของตัวละครพระเอก ในการแสดงละครนอก เรื่อง มโนห์รา ตอน พระสุธนเลือกคู่ เรื่องสุวรรณหงส์ ตอน สุวรรณหงส์ชมถ้ำ และเรื่อง ไกรทอง ตอนไกรทองอาสา ได้แก่ การแสดงอารมณ์รัก และแสดงอารมณ์ให้เห็นถึงความกล้าหาญ

สรุปและอภิปรายผล

การสวมบทบาทพระเอก ในการแสดงละครนอก ตัวละครพระเอกจะต้องมีลักษณะท่าทางที่สง่างาม ภาคภูมิ มีรูปร่างสันตัด เหมาะสมที่จะเป็นตัวเองของการแสดง โดยการสวมบทบาทพระเอก กล่าวคือ ตัวละครสุวรรณหงส์ และพระสุธน เป็นตัวละครพระเอกที่มี ชาติกำเนิดเป็นองค์กษัตริย์ จะต้องมีการสวมบทบาทบุคลิกลักษณะโดยแสดงให้เห็นถึงความมีภูมิฐาน และมีความสง่างาม ตัวละครไกรทอง พระเอกที่มีชาติกำเนิดเป็นชาวบ้านหรือสามัญชน การสวมบทบาทบุคลิกลักษณะ จะต้องแสดงให้เห็นถึงความคล่องแคล่ว ว่องไว กระฉับกระเฉง มีท่าทีของความเจ้าชู้ มีลีลาของการเอื้องกรายที่คล่องแคล่ว สง่างาม ดังนั้นการสวมบทบาทตัวละครพระเอกในการแสดง ละครนอก ผู้แสดงจะต้องมีวิธีการรำที่มีทั้งท่ารำที่เป็นไปตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย และท่ารำที่เป็นท่าธรรมชาติ และวิธีการแสดงอารมณ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีนาฏยศาสตร์ ของภรตมุนี ใน 2 ลักษณะคือ การแสดงศฤงคาระสในอารมณ์รัก และการแสดงวีระสใน อารมณ์กล้าหาญ เพื่อให้เข้าไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของการสวมบทบาทพระเอกในการแสดงละครนอก

ข้อเสนอแนะ

ศึกษาวิธีการแสดงและการสวมบทบาทพระเอกในประเภทการแสดงละครรำคือ ละครในละครพันทาง และละครตีกตาบรรพ์ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาตัวละครพระเอกในการแสดงละครต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุรงค์ มนตรีศาสตร์. นาฏศิลป์เพื่อการศึกษาฉบับแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์, 2527.
 จินตนา สายทองคำ. ประวัติศาสตร์นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2550.
 ขมนาด กิจพันธ์. นาฏยลักษณะตัวละครแบบหลวง. วิทยานิพนธ์ (ศ.ป.ด.) ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547.
 วิภา กองนันท์. พระเอกในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.